

کاشف

شماره ۲۴۱
۱۵ اردیبهشت ۱۳۹۷
۱۸ شعبان ۱۴۳۸
هفته نامه فرهنگی، خبری
مدرسه دانشجویی قرآن و عترت
دانشگاه تهران
kashef@quranetratschool.ir
www.QuranEtratSchool.ir
سال هشتم

اَللّٰهُمَّ اِنَّا نَرْغِبُ اِلَيْكَ
فِي دَوْلَةٍ كَرِيْمَةٍ نُّعِزُّ بِهَا الْاِسْلَامَ وَاَهْلَهُ،
وَتُذِلُّ بِهَا التَّفَاقَّ وَاَهْلَهُ، وَتَجْعَلُنَا فِيْهَا مِنْ الدُّعَاةِ
اِلَى طَاعَتِكَ، وَالْقَادَةِ اِلَى سَبِيْلِكَ، وَتَرْزُقُنَا بِهَا
كِرَامَةَ الدُّنْيَا وَالْاٰخِرَةِ!
«مفاتيح الجنان؛ دعای افتتاح»

پرونده

آسیب شناسی تدبیر در کادر مجمع مدارس دانشجویی قرآن و عترت

تحلیلی توسط دبیر کارگروه تدبیر

سطح مربیان با هم باشد و هم البته نوع و سرعت ارائه سر فصل‌ها.

یک دلیل دیگر که جالب نیز می‌باشد، این است که شاید اکثر دوستان نمی‌دانند مثلاً هدف از گذراندن دوره مکی چیست؟ شاید اگر بدانند بتوانند از همین کلاس‌های موجود هم بیشترین بهره را ببرند. البته که در مقدمه کتاب‌ها و در بیانات مربیان به این مسئله به کرات اشاره شده است.

یک دلیل بسیار مهم نیز عدم صرف وقت کافی برای حل تمرین در طول ترم‌های عمومی و تخصصی و برای ارائه مقاله پایان ترم در دوره‌های تخصصی است، که این مسئله متأسفانه چالشی شایع در کلاس‌های تدبیر از سطح عمومی تا سطح تخصصی است و بدون رفع این اشکال، مسلمانان راه حل‌های دیگر بی‌فایده خواهند بود.

در نهایت احساس اکثر افراد برای حضور در دوره تخصصی این است که تنها وقتی مولف این کتاب‌ها، دوره‌ای یا کارگاهی را طراحی نماید، پاسخگوی نیاز تدبیری ایشان است. هرچند که در کلاس‌های استاد اخوت نیز امکان ارائه تمامی سرفصل‌های کتب تخصصی به دلیل سطح مخاطب فراهم نشده است. حقیقت این است که کتاب‌های دوره تخصصی مانند کتاب‌های دوره عمومی هر کدام غایتی تعریف شده دارند که اتفاقاً وقتی بعد از گذراندن دوره‌ها افراد وارد دوره تلهیل نویسی می‌شوند، تازه می‌فهمند چه باید می‌آموختند. تازه به آن‌ها گفته می‌شود که راه حل فلان اشکال شما در روش‌های تدبیر مکی و این یکی، در روش‌های تدبیر مدنی و آن دیگری، در روش‌های تدبیر کلمه‌ای و... است و باید به آنجا مراجعه کنید.

به نظر می‌رسد عدم اعتماد به نظام آموزش و مربیان موجود در دوره تخصصی، مهم‌ترین مشکل دوره تخصصی فعلی است و یکی از راه حل‌ها، اعتمادسازی علمی است. به این صورت که برخی از افرادی که وارد دوره تلهیل نویسی شده‌اند، به طور جدی در مدت زمان کوتاهی پژوهش خود را به اتمام رسانند تا مرجع قابل اعتمادی برای رفع اشکال و برگزاری دوره‌های تخصصی آتی باشند و به موازات، در مباحثه‌ها افراد نیازمندی‌های هم‌دیگر را پاسخ دهند.

۱. مسیر ارتباطی با کارگروه تدبیر جهت ارسال نظرات: shahrbanoorkandi@gmail.com

تدریس به دلیل سطح مخاطب،
• نداشتن وقت کافی و یا نیاز به تدریس،
• عدم تسلط به روش‌ها در حد پیاده‌سازی روش‌ها بر سوره‌های دیگر،
• تصور عدم نیاز به تدریس یا عدم تسلط به روش‌ها به دلیل تفاوت در تخصص‌ها
• و ... .

به گفته تمامی مربیان تدبیر تاکنون، چیزی غیر از درگیری در تدریس روشمند کتاب‌ها یا درگیری در دوره تلهیل نویسی یا کاری پژوهشی در این سطح نمی‌تواند ارزیابی مناسبی از سطح تدبیر فرد برای خود او داشته باشد. مخصوصاً نیاز به تدریس برای کسانی که ابتدای دوره تخصصی هستند و تا نوشتن تلهیل، زمان کافی دارند می‌تواند راه حل مناسبی در ارتقای افراد باشد.

با توجه به مطالب بالا، سه نکته قابل ارتقاء به عنوان راه حل، حائز اهمیت است:

اول: ضرورت گذراندن ارزیابی پایان دوره عمومی، یا در قالب آزمون شورای تدبیر یا با اصلاح این آزمون‌ها. هرچند واقعا آزمون‌های کتبی اگر با تعداد سوره‌های بیشتری طراحی شوند، برای پایان ترم محک مناسبی هستند

دوم: ناکافی بودن قبولی در آزمون‌های پایان دوره عمومی برای تسلط به روش‌های کتاب. بنابراین برنامه‌ریزی برای ختم مفهومی یا پیاده‌سازی روش‌ها بر سوره‌های متعدد، راه حل مناسبی برای قبل یا شروع تدریس است.

سوم: ارائه طرح درس‌های مختلف برای مخاطبان تخصصی مختلف در دوره‌های عمومی.

آسیب شناسی دوره تخصصی روش‌های تدبیر

در دوره تخصصی مسئله اصلی، احساس غالب افراد درباره عدم تسلط به روش‌هاست. این مسئله نیز به چند دلیل است:

یک دلیل تفاوت آموزش در کلاس‌های تخصصی با هم می‌تواند باشد. در برخی کلاس‌ها مطالعه کتاب، جدی گرفته شده و در برخی کلاس‌ها، اصلاً. در برخی کلاس‌ها به دلیل تأکید بر مطالعه کل کتاب، کلیه تیترها و سرفصل‌ها درس داده شده و در برخی، خیر. دلیل بعد تفاوت سطح کلاس‌هاست. در برخی کلاس‌ها به دلایل مختلف روش‌های تدریس شده با ابهام بیشتری به مخاطب منتقل شده و در برخی کلاس‌ها، کمتر. این مسئله می‌تواند به دلیل تفاوت

مطالب پیش رو تحلیلی درباره آسیب شناسی از وضعیت موجود تدبیر اعضای کادر مجمع مدارس قرآن و عترت توسط اعضای کارگروه تدبیر می‌باشد که می‌تواند توسط مربیان گرامی دقیق‌تر شده و به راه حل‌های بهتری نیز منجر شود.^۱

آسیب شناسی دوره عمومی روش‌های تدبیر

در دوره عمومی پیچیدگی‌های زیادی وجود دارد. برخی افراد روش‌ها را بلدند ولی به دلیل عدم درگیری در تدریس همه یا تعدادی از کتاب‌ها، به علاوه تصور کم‌توانی در تدریس یا اعتماد به نفس پایین و مقایسه خود با سایر مربیان، گمان می‌کنند اکثر روش‌ها را بلد نیستند و یا نمی‌دانند در چه سطحی بلدند. این افراد حتی ممکن است در تمامی آزمون‌های شورای تدبیر پذیرفته شده باشند. این گروه نیازمند تدریس روشی کتاب‌ها هستند.

برخی افراد قدرت یادگیری و تدریس بالایی دارند ولی به دلیل عدم مطالعه کافی همه کتاب‌های دوره عمومی - در حد تدریس - با وجود قبولی در آزمون شورای تدبیر - مخصوصاً آزمون شفاهی - گمان می‌کنند بر برخی کتاب‌ها تسلط ندارند. گمانشان اشتباه نیست ولی به دلیل تجربه و توان بالا با جلسات فشرده مباحثه و مطالعه کتاب‌ها به توانمندی مناسبی می‌رسند.

برخی از افراد هم هستند که به دلایل مختلفی مانند فشرده خواندن اما انجام کم تمرینات، عجله برای رسیدن به دوره‌های بالاتر و... حس می‌کنند روش‌ها را بلدند ولی در واقع اینطور نیست. راه حل این افراد نیز می‌تواند تدریس یا مباحثه کتاب‌های گذرانده شده بعد از قبولی در آزمون شورای تدبیر باشد.

کسانی هم هستند که مکرراً تدریس داشته‌اند اما در تدریس خود احساس یکنواختی، عدم پویایی و ارتقاء دارند. این مسئله می‌تواند به دلیل عدم خلاقیت در تدریس متناسب با سطوح مختلف مخاطب یا عدم آسیب شناسی از تدریس‌های قبلی‌شان باشد.

سوال جالب اینجاست: چرا فردی که الان دوره تخصصی را می‌گذراند یا دوره تخصصی را گذرانده، تاکنون محکی جدی در ارائه روشمند کتاب‌های دوره عمومی را تجربه نکرده است؟

پاسخ این سوال نیز به چند شکل است:

• تصور عدم توانمندی کافی در تدریس به دلیل مقایسه خود با مربیان باتجربه،
• تدریس کتاب‌ها در سطح عموم و حذف روش‌ها در

یادداشت علمی

نقش اوقات، رکعات و نوافل در دستگاه برنامه ریزی بر مبنای نماز

برگرفته از مباحث سیر شکوفایی امت

معنادهی اعداد رکعات به جایگاه و کارکرد هر نماز

یکی از مولفه های تمایزدهنده نمازهای یومیه، تفاوت آن ها در تعداد رکعات است.

به طور کلی اعداد زوج، خاصیت تثبیت کنندگی و اعداد فرد خاصیت ارتقادهندگی به رتبه بالاتر را دارند.

در دستگاه برنامه ریزی بر مبنای اوقات پنجگانه، سیر از وقت مغرب شروع شده و به وقت عصر خاتمه می یابد که با پایان عصر یک روز، غروب ظاهر شده و به مغرب روز دیگر وارد می شویم.

در این سیر، شروع با نماز مغرب به تعداد سه رکعت است. یعنی شروع چرخه، درصدد ارتقا انسان به رتبه ای بالاتر و ورود به چرخه ای تازه می باشد. مغرب خود یک دوره گذر کوتاه است که بالافاصله به وقت عشاء می پیوندد. با این توجیه مشخص می شود چرا تنها نماز با رکعات فرد، نماز مغرب است.

نماز عشاء با تعداد چهار رکعت به انسان سکون در این وضعیت را اضافه می کند تا در یک سیر شبانه طولانی بتواند مهمل دریافت الهامات الهی باشد. هنگامه صبح، بعد از مغرب، کوتاهترین وقت را به خود اختصاص می دهد. در این هنگامه انسان باید بتواند با تثبیت شدن توسط نمازی دو رکعتی، آماده سازی جهت اقدامات روزانه را پیدا کند.

هنگامه ظهر و عصر نیز مانند عشاء طولانی ترین ساعات شبانه روز را به خود اختصاص می دهند که استمرار در عمل و به نتیجه رسیدن آن، نیازمند به تثبیتی محکم با چهار رکعت نماز برای هر کدام می باشد.

معنادهی نوافل به جایگاه و کارکرد اوقات پنجگانه نماز

نوافل، نمازهایی هستند که قبل یا بعد از فریضه می توانند خوانده شوند و رکعات ۱۷ گانه فرائض را به ۵۱ رکعت در طول شبانه روز توسعه می دهند که مداومت بر این عمل طبق روایات، از ویژگی های شیعیان مومن است.

حضرت رسول ﷺ بر خواندن نوافل مداومت داشتند و این نمازها برای ایشان

و معصومین علیهم السلام جزو فرائض حساب می شده است و باتوجه به روایات، از باب اختیار و رفع تکلف بر امت پیامبر صلی الله علیه و آله واجب نشده است. گویی هرکس بخواند پیروی رسول و امام باشد، بر این مداومت با آن ها به شباهت می رسد و اینگونه خود را در طول شبانه روز به مقام حفظ نماز و دائم الصلاه بودن می تواند برساند.

در هنگامه مغرب، پس از نماز مغرب، چهار رکعت نافله مستحب است. فرد پس از ارتقا و ورود به چرخه یک شبانه روز جدید با نمازی سه رکعتی، به وسیله نافله ای با رکعات زوج، در این وضعیت استقرار می یابد.

در هنگامه عشاء و پس از فریضه آن، دو رکعت نافله نشسته مستحب است. جذابیت این نافله در این است که اولاً باید حتما نشسته خوانده شود و دوماً چون ایستاده نیست، هر دو رکعت آن به حساب یک رکعت گذاشته می شود.

گویی انسان در بهت و ظلمات شروع یک شب، نیازمند وضعیتی است که هم نماز بخواند، هم تحرک زیادی نداشته باشد (چون حرکت در شب سخت و نیازمند احتیاط است) و هم این نماز کنایه ای از تثبیت و ارتقاء به طور همزمان را دارد (دو رکعت به حساب یک رکعت).

در ادامه وضعیت عشاء با فرارسیدن نیمه شب تا رسیدن به فجر صادق، نوافل شب مستحب اند، که اصل آن بر یک نماز دو تکه ای دو رکعتی و یک رکعتی با عناوین نمازهای شفع و وتر، و هشت رکعت نافله نماز شب هستند. این هشت رکعت، در واقع نافله در نافله اند! با خواندن نوافل هشتگانه و نماز شفع، گویی انسان از خدا طلب استفاده بهینه از حظ شبانه را کرده و با خواندن نماز وتر و مناجاتهایش در قنوت آن، می خواهد تا شب به پایان برسد و طلوع را ببیند. شاید از همین روست که منتظران قائم علیه السلام - حافظان این موقعیت از نمازند: «أین الشمس الطالعه...»^۱

وضعیت صبح، پر رخدادترین موقعیت شبانه روز در کوتاه ترین زمان ممکن است! ابتدا فجر کاذب در افق، نمایان می شود. امید فرارسیدن روز برانگیخته می شود. کمی بعد فجر صادق در افق، ظاهر می شود و مومن به نافله و نماز صبح می ایستد. دو رکعت نماز نافله قبل از فریضه صبح، انسان را در وضعیت شروع به اقدام عملیات های روزانه تثبیت کرده و یک مقدمه و آماده سازی برای هنگامه ای است که خود آماده سازی بقیه طول روز است!

در بین الطلوعین (از طلوع فجر تا طلوع شمس) فلق در آسمان نمایان می شود. این زمان که به سپیده دم معروف است، آسمانی سفید را دارد که هرچند هنوز طلوع آفتاب اتفاق نیفتاده (حدوداً نیم ساعت تا قضاء شدن نماز صبح) اما دیگر تاریکی فجر رخت بر بسته، و امید روشنایی روز به غنیمت رسیده است.

پس از طلوع آفتاب، وضعیت ضعی وجود دارد که در این زمان بیشترین حرکت و فعالیت از انسان انتظار می رود. ضعی، نهایت روشنایی روز است. در وضعیت ظهر و عصر، از انسان انتظار استمرار و اتمام عمل تا به نتیجه

رسیدن می رود. از این رو، نوافل این دو نماز به تعداد هر کدام هشت رکعت و قبل از نماز می باشند. گویی نوافل خود نمادی از آن حرکت و استمرار را جلوه گر هستند و با تعداد رکعات زیاد (نسبت به بقیه نوافل) و اعداد زوج، تثبیت تا به نتیجه رسیدن را نشان می دهند.

طبق روایات در بازه زمانی غروب

یعنی اتمام عصر و آماده شدن برای شروع شبانه روز بعدی، بهترین زمان و بالاترین مقام برای طلب استغفار است. حال که انسان به نتیجه رسیده، درخواست غفران خداوند را برای اعمال قبلی و شروع یک روز جدید با خطاهای کمتر را ابراز می کند.

۱. فرازی از دعای ندبه

یادداشت ادبی

سلام بر رنگ سرخ گونه های تان در ظهرهای داغ

در شأن امام حسین (علیه السلام) و برگرفته از سوره مبارکه حدید (آیه ۲۵) و فجر

رنگ آهن سرخ نیست، رنگش خاکستری است مثل خاک...

از آن زمان که همت بلند شد، از آن زمان عزم شکل گرفت، از موقعی که استخوان ایجاد شد، پیوند حدید با هوا سرخ شد.

از آن زمان که شمشیر گلویت را برید از آن زمان که حد شمشیر به اندازه ضلالت بهیمة شد، بلکه کمتر که فقط به پول و قدرت بله قربان بگوید، از آن زمان که حد او را فقط و فقط دایره فرامینت تعریف می کرد... از آن زمان خون به رنگ سرخ است و حدید در آغوش هوا... ای عنصر میانه! ای حد وسط! ای واسطه آسمان و زمین! ای وسیطه خیر! تو را به کدام «ح» باید نوشت؟! که تنها تو می توانی ناقل هوا باشی برای این همه موجود استخوان دار، برای این همه موجود خشک، برای این همه موجود از کنار دست گلدانش ریخته... تنها تو می توانی سفینه نجات باشی و مصباح هدایت.

از آن زمان که حرف از شب های دهگانه گذشت و روز دهم، روز بیابان خشک و بی آبی... از آن زمان که بلندهمتان به دنیا آمدند، حدید فرود آمد، اما نه بر دل آسمان... که بر جایی که خون سرخش از آن سرخ تر نمی شد... سلام بر سرخی خون حد نگه داران، سلام بر شمشیرهای تیز مجاهدان، سلام بر آهن و هوا، بر آدم و حوا، سلام بر رنگ سرخ گونه های تان در ظهرهای داغ.

۱. «لَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا بِالْبَيِّنَاتِ وَأَنْزَلْنَا مَعَهُمُ الْكِتَابَ وَالْمِيزَانَ لِيَقُومَ النَّاسُ بِالْقِسْطِ وَأَنْزَلْنَا الْحَدِيدَ فِيهِ بَأْسٌ شَدِيدٌ وَمَنْفَعٌ لِلنَّاسِ وَلِيَعْلَمَ اللَّهُ مَنْ يَنْصُرُهُ وَرُسُلَهُ بِالْغَيْبِ إِنَّ اللَّهَ قَوِيٌّ عَزِيزٌ»

امام یا قرآن؟

به مناسبت ماه شعبان و ولادت امام سجاد (علیه السلام)

قلم به دست می گیرم تا...

اما نمی دانم امام را بنویسم یا قرآن را نقاشی کنم؟

سجده ماه بر رخ خاک را بنویسم،

یا سجده های واجب را به تصویر بکشانم؟

بنویسم این الضحی،

یا تولد یک خورشید را با رنگ طلا نشان دهم؟

اما...

خودش خوب نوشته است

تک تک آیات را با یک سجده

یا نه!

شاید قرآن او را بهتر به تصویر کشانده است،

تمام آیه هایش قامت او را مجسم می کند

هر لحظه ای سرشار از ایمان را ببین

تمام صدورات صالح یک انسان در هر لحظه را بنویس

تواصی کردن های به حقش را بشنو

توصیه های به صبر را از نگاهش بخوان

اصلا چشم هایت را ببیند و نگاه کن

قلم را بر زمین بگذار و بنویس

یا نه!

تنها بخوانش:

زین العابدین...

در طلب طلوع

در شأن رسول الله (صلی الله علیه و آله) و برگرفته از سوره مبارکه ضحی

این روزها زیاد دنبالت می گردم...

در جستجوی آن چه برایش برانگیخته شدی،

در آرزوی

لبخندی برای تمام غم ها،

درمانی برای تمام دردها،

شانه ای برای تمام گریه ها،

پناهی برای تمام بی کسی ها،

نوری برای تمام تاریکی ها.

همیشه دنبالت گشته ام،

این روزها بیشتر.

این روزها که خشم و آزدن و دل شکستن به نهایت رسیده،

این روزها که کسی مأمن نیست برای هیچ راز ناگفته ای.

این روزها که غم و اندوه و درد به جان رسیده؛

بیشتر دلتنگ بودن می شوم.

ظلمات که از حد بگذرد، طلب نور، از عمق جان برمی آید.

این روزها، تو را به قدر تمام ستم دیده های تاریخ و تمام بی پناه ها می خواهم..

بر ما طلوع کن ضحای عالم،

تا قدری مهربانتر،

پناه اشک های تنهایی کسی باشیم...

۱. پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله): قطعا من برای به اتمام رساندن مکارم اخلاق مبعوث شده ام.

